

KONGRES BADACZY OSIEMNASTEGO WIEKU
„WIEK XVIII: POLITYKA – KULTURA – EDUKACJA”
(WROCŁAW 19-21 X 2006)

Kongres Badaczy Osiemnastego Wieku został zorganizowany przez Polskie Towarzystwo Badań nad Wiekiem Osiemnastym oraz Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Tym kolosalnym przedsięwzięciem organizacyjnym kierowali Anna Grześkowiak-Krwawicz i Marcin Cieński. Spotkanie zgromadziło specjalistów z wielu dziedzin wiedzy, parających się historią XVIII wieku. W obradach wzięli udział historycy, historycy idei, literaturoznawcy, historycy sztuki, historycy filozofii. Wrocławski kongres, obradujący w dniach 19-21 października 2006 roku, był spotkaniem naukowców z wszystkich polskich ośrodków uniwersyteckich, ale także badaczy z Anglii, Szwecji i Izraela.

Obrady zostały otwarte sesją plenarną prowadzoną przez Jana Miodka pod hasłem: *Co wiemy, a co chcielibyśmy wiedzieć o wieku XVIII*. Podczas tej sesji pięciu wybitnych badaczy XVIII wieku próbowało podsumować dotychczasowy stan badań i wyznaczyć perspektywę na kolejne lata studiów. Mariusz Karpowicz w referacie – *Sztuka XVIII wieku: nowości w stosunku do wieku XVII i główne tendencje* – wyznaczył umowną granicę pomiędzy tym, co w sztuce barokowe i klasycystyczne. Jest to granica wyjątkowo normatywna, bowiem klasycyzm przynależał sztuce baroku w sposób naturalny. Z tego też powodu Karpowicz poszukiwał różnic nie tylko w stylu architektury, ale przede wszystkim w sposobie odbioru dzieła sztuki. Przeciwwstał on indywidualne postrzeganie sztuki barokowej kolektywnemu odbiorowi treści dzieła w okresie oświecenia. Stanisław Salmanowicz w odczycie *Formacje oświeceniowe w Europie Środkowo-Wschodniej*, wyznaczając źródła europejskiego oświecenia, wyraził wątpliwość, czy odrzucenie samego terminu formacji kulturowej (oświecenia) będzie sprzyjało studiom nad XVIII wiekiem. Jakub Goldberg (*Szlachta a Żydzi. Status i płaszczyzny kontaktów*) przedstawił refleksję na bazie długoletnich badań nad zagadnieniem relacji pomiędzy polską szlachtą a zamieszkującą Pierwszą Rzeczpospolitą wspólnotą żydowską; zagadnieniem, które współcześnie, szczególnie przez historyków gospodarki, bywa reinterpretowane. Autorzy kolejnych referatów sesji plenarnej: Mieczysław Klimowicz (*Dramat modernizacji Pierwszej Rzeczypospolitej w literaturze i teatrze oświecenia*) oraz Teresa Kostkiewiczowa (*Wiek XVIII znany i (czy) nieznan: rejestr spraw*), przedstawili imponująco wiele zagadnień dotyczących dalszych prac naukowych – zagadnień bynajmniej nie tylko historyczno-literackich.

Obrady kongresu trwały przez kolejne trzy dni i odbywały się w jedenastu sekcjach. Były to kolejno sekcje: *Kryzysy XVIII wieku*, pod kierunkiem Zofii Zielińskiej, *Wymiana, doganianie, wyprzedzanie na przestrzeni XVIII stulecia*, gdzie dyskusji przewodniczył Richard Butterwick, *Władza i jej obrazy*, pod kierunkiem Jakuba Pokory, *Piśmiennictwo – literatura – literackość* z moderatorem w osobie Tomasza Pokrzywniaka, *Wiek XVIII w regionie – przykład Śląska i Wrocławia*, pod przewodnictwem Anny Żbikowskiej-Migoń, *Wiek XVIII w dydaktyce. Uniwersytet – szkoła – media* pod kierunkiem Tomasza Chachulskiego, *Udostępnianie i upowszechnianie źródeł* – obradami dwuczęściowej sekcji kierowali Jerzy Dygdała i Barbara Wolska, *Wolność, równość i...* obradom przewodniczyła Anna Grześkowiak-Krwawicz, *Obszary oświecenia: grupy społeczne, stany, środowiska* pod kierunkiem Jerzego Snopka, *Teatr – teatralizacja – słowo żywe* moderatorem dyskusji była Dobrochna Ratajczakowa i wreszcie *Polityka w kulturze, kultura w polityce* pod przewodnictwem Wojciecha Kriegseisena i Marie-Christine Skuncke.

Kongres udowodnił, iż postawiony przed kilkoma laty postulat o konieczności prowadzenia badań interdyscyplinarnych dla prac nad spuścizną XVIII wieku doczekał się realizacji. Sięganie po prace z pokrewnych dziedzin przez filozofów, historyków i historyków literatury jest powszechne. Także metodologia pracy w obrębie tych dyscyplin nie stanowi już ziemi nieznaney. Z pewnością sprzyja temu wzrastająca abstrakcyjność badawcza, obserwowana obecnie wśród historyków. Jedynie dorobek i metody historii sztuki, jak wykazało spotkanie i główne zarzewia sporów toczonych podczas obrad, pozostają poza powszechnym zainteresowaniem badaczy XVIII wieku. Wykorzystanie ogromnego dorobku tej dziedziny dla zintensyfikowania naukowej podróży przez XVIII wiek wydaje się jednym z głównych postulatów pokongresowych.

Środowisko Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na Kongresie Badaczy Osiemnastego Wieku reprezentowało czterech referentów: Jerzy Lileyko, z referatem *Gmachy i sale sejmowe oraz urzędów Rzeczypospolitej, ich usytuowanie, architektura i dekoracja jako miejsce i tło sprawowania i demonstrowania władzy*; ksiądz Stanisław Janeczek, który zaprezentował referat *Komisja Edukacji Narodowej na tle europejskim. Perspektywy badawcze*; Krzysztof Gombin z odczytem „*Należy tron Polski do Prześwieconego Potockich Domu...*” *Relacje między panegirykami a sztukami pięknymi w kręgu rodziny Eustachego Potockiego*, oraz piszący te słowa z referatem *Władza i wiedza doskonała. Idea króla-filozofa w polskiej myśli politycznej*.

Obrady, podczas których odbyło się Walne Zebranie Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem XVIII, zamknięto spotkaniem podsumowującym, zatytułowanym *Krótki i długi wiek XVIII*. Ogrom przedstawionych wyników umykał naturalnie jakimkolwiek próbom syntetyzowania obrad. Niewątpliwie wymiernym efektem wrocławskiego spotkania są liczne projekty badawcze, mnożące się dzięki nawiązanym we Wrocławiu kontaktom.

Arkadiusz M. Stasiak
Katedra Historii XVI-XVIII Wieku KUL